

πιδ σημαντικό—σταθίκατε παληκαρία ἀπέναντι
στοὺς δασκάλους σας καὶ τοὺς εἶπατε :

«—Ναί, εἶμαστε δημοτικιστὰδες καὶ δὲν τὸ κρύ-
δουμε, γιατί κρύβεται μονάχα κείνος ποὺ κάνει
κάτι κακό, καὶ ἡ δική μας ἡ πράξη εἶναι τίμια καὶ
ἀνάγκη νὰν τὴ φωνάξουμε νὰν τὴν ἀκούσει ὅλο τὸ
Ἔθνος πέρα πέρα.

«Θὰ σὰς ποῦνε μαλλιαρούς, θὰ σὰς γήξουνε δηλ.
κατάμουτρα τὸ ἀνόντο αὐτὸ ἐπίθετο ποὺ ἡ νεοελ-
ληνικὴ ἀνοσιμία τὸ δημιούργησε γιὰ νὰ χτυπήσει
τὴν πρόοδο. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Εἴμαστε μαλλιαροὶ καὶ ἂ δὲν εἶτανε τόσο ἀ-
νόητο τὸ μαμόθρεφτο ἐπίθετό σας θὰν τὸ σκώναμε
γιὰ σημάια μας.

«Θὰ σὰς ποῦν πουλημένους. Θὰν τοὺς ἀποκρι-
θεῖτε :

«—Ναί, εἶμαστε πουλημένοι στὸ Ἔθνος μας.
ἄφου γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀγωνιζόμεσθε.

«Θὰ σὰς ποῦν προδότες, θὰ σὰς κατηγοροῦν
πὼς θέλατε νὰ πουλήσετε (!!) τὴν πατρίδα σας. Θὰν
τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Ὅπως τὴν καταντήσετε ἐσεῖς τὴν πατρίδα
μας, καὶ ἂ ζητήσουμε νὰ τὴν πουλήσουμε, ποῖός θὰ
βρεθεῖ νὰ τὴν ἀγοράσει ;

*

«ΑΣ βρίζουν τοὺς βουλευτάδες, ἄς κατηγοροῦν τὸ Βα-
σιλιά. Μὴν τοὺς ἀκούτε. Κανείς ἀπ' αὐτοὺς δὲ φταίει.
Κείνος ποὺ φταίει, ὁ μοναδικὸς ὁ φταίχτης, εἶναι ὁ Σχο-
λαστικισμός, γιατί αὐτὸς ὁ Καταραμένος δούλεψε χρόνια
καὶ χρόνια τώρα νὰ φέρει τὴν πατρίδα μας στὰ σημεῖνά
της τὰ χάλια.

«Ἐσεῖς, παιδιά, τὸ ξέρετε πολυκαλὰ αὐτὸ καὶ νά, ἴσια
ἴσια γιατί καταπιεστήκατε ἕνα τόσο μεγάλο ἔργο, γιατί
ρηγίχκατε σύψυχα σ' ἕναν τέτοιον ἱερὸ ἀγώνα. Ἐσεῖς τὸ
ξέρετε καλὰ αὐτό. Διδάχτε το, κηρύχτε το καὶ στοὺς ἄλ-
λους. Φωτίστε τοὺς γύρω σας. Γιατί νὰν τὸ ξέρετε, ὅχι
ἀπὸ τὰ βιβλία, ὅχι ἀπὸ τίς φημερίδες, ὅχι ἀπὸ τὴ Βουλὴ,
μὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο πρέπει νὰ βγεῖ ἡ βροντερὴ ἡ
φωνή—καὶ τότε θὰ σημάνει ἡ ἀσημένια καμπάνα τῆς
Ἐθνικῆς Ἀνάστασης, ὅταν ὅλη ἡ Νιότη, μὲ μιὰ ψυχὴ καὶ
μὲ μιὰ φωνή, βροντοφωναίει ἀπὸ τὰ Προπύλαια τοῦ Πα-
νεπιστημίου :

«—Κάτου ὁ Σχολαστικισμός !»

*

ΕΤΣΙ θὰ μιλοῦσε ὁ «Νουμᾶς» στὰ πηληκαρία τῆς
«Φοιτητικῆς Συντροφίᾳς». Γιατί μᾶς συγκίνησε βαθιά, τὸ
ξαναλέμε, ἡ παληκαρία ποὺ δέξανε νὰ ὑπογράψουνε φαρδιά
πλατιά τὸ ἐπαναστατικώτατο καταστατικὸ τους.

Ὅταν ὁ Ἰδας, ἀπαντώντας σὲ κάτι χωράτὰ τοῦ κ.
Φιλάρτου, δῆλωσε στὸ «Νουμᾶ» μὲ τὴν ὑπογραφή του
ποῖός εἶναι, πολλοὶ ξαφνιαστήκανε μὲ τὸ ἀντίκιο φέρσιμό
του. Ξαφνιαστικὴ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰδας μὲ τὰ συχαρήκια ποὺ
τοῦ στέλνανε, καὶ μᾶς ρωτοῦσε :

—Μὰ τί ἔκαμα καὶ μὲ συχαίρουνται ;

λένε, τὸ λυρικὸ διάχυμα, τὰ πλωμα τῶν φτερῶν τῆς
φαντασίας. Ἡ τέχνη τοῦ Παλαμά δὲ γυρέβει νὰ
κλείσει τὸ πολὺ στὸ λίγο, ὅλον τὸν κόσμον στὸ μι-
κρό, μὰ νὰ χυθεῖ σ' ὅλον τὸν κόσμον μὲ ὅλο τὸ
πλάτος τῶν φτερῶν τοῦ τραγοῦδιού του. Ὅσοι καὶ ἂν
μὲ τοὺς «Ἰαμβοὺς καὶ ἀνάπαιστους», ποὺ τοὺς θυ-
μοῦμαι μόνο ἀόριστα, ὅσοι καὶ ἂν μὲ τὰ «Κομμάτια
ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου» καὶ τίς «Ἐκατὸ φω-
νὲς» προσπάθησε νὰ μᾶς δώσει ἀδείγματα τοῦ πιὸ
πλατιοῦ στοχασμοῦ στὸ πιὸ λιγώστιχο τραγοῦδι,
γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τὴν ἐκφραστὴ τοῦ ἴδιου ποιη-
τῆ, ὅχι μόνο τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου του
τὸ χαρακτηρίζει ἡ ἀντίθετη τάση, μὰ νομίζω κιόλα
πὼς μᾶς ἔδωσε μὲ αὐτὴ καὶ τὰ ἀνώτερα δείγματα
τῆς ποιητικῆς του μπόρεσης. Δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ
κατακρίνω. Μπορεῖ βέβαια ἡ συντομία, τὸ ἀπλὸ καὶ
τὸ σφιγμένο νᾶναι ἡ ἀνώτερη μορφή τῆς τέχνης,
ὅμως κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀξία τῆς πρέπει νὰ
μετρίεται περισσότερο μὲ τὴ σκέψη τῆς μορφῆς πρὸς
τὴν οὐσίαν σὲ καθένα καλλιτέχνημα, παρὰ μὲ γενι-
κοὺς κανόνες. Κ' ἔτσι, θαρρῶ, θὰ σταθεῖ ἄδικος κα-
νένας, ἂν θελήσει νὰ κρίνει τὴν ἀξία τῆς ποίησης
τοῦ Παλαμά μὲ τὸ μέτρο μόνο τοῦ ἀπλωμάτος ἢ
τοῦ συμμαζέμου της. Καὶ μὲ τὸν ἕνα καὶ μὲ τὸν

Φυσικά. Ἐνὰς ἄνθρωπος ποὺ ζεῖ καὶ δουλεύει κάτου
ἀπὸ ἕνα κάπιο Χρέος καὶ δὲ ντρέπεται οὔτε φοβάται γιὰ
τίς πράξεις του, ἀφοῦ τὸ συναισθάνεται πὼς οἱ πράξεις του
εἶναι τίμιες, δὲν κάνει τίποτε σημαντικό μὲ τὸ νὰ βγεῖ
καὶ νὰ φωνάξει ποῖός εἶναι καὶ γιὰ ποῖό σκοπὸ δουλεύει.
Ξέρετε τί δρόμο θάχε πάρει τὸ Ζήτημα, ἂν ὅλοι ποὺ ἀγω-
νίζονται γι' αὐτό, ἀκόμα καὶ ὅσοι πρωτοπαίνουνε στὸν ἀ-
γώνα, δὲν τὸ κρύβανε καὶ δὲν κρυβόντουσαν πίσω ἀπὸ τὰ
ψευτονόματα, ἀκόμα καὶ ἂ δὲν τὸ ἀρνιόντουσαν—ἀφοῦ, ἀλοί-
μονο, γίνεται καὶ αὐτό!—στὴν πρώτη ἀναμπαμπούλα πὼς
εἶναι δημοτικιστὰδες ;

Ὅταν ὁ κόσμος βλέπει τὰ τέττα ἀναντρα φερσίματα μὲ
τὸ δικίον του συλλογίζεται :

—Γιὰ νὰ κρύβονται αὐτοί, κάτι κακὸ θὰ κάμνουν !
Ἐνὼ ἂν παρουσιάζομαστε ὅλοι παληκαρία μπροστὰ
στὸν κόσμον, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα ἡ «Φοιτητικὴ
Συντροφία», ἡ παληκαρία μας θὰ γεννοῦσε τὸ θαυμασμό,
ἀκόμα καὶ τὸ σέβας, ἀκόμα καὶ τὴν πεποίθησιν πὼς γιὰ
κάτι τίμιο καὶ ἀληθινὸ ἀγωνιζόμεσθε.

*

ΘΕΛΑΜΕ νὰφύσουμε σήμερα τὴ στήλη τούτη παρ-
θένα ἀπὸ κάθε ἄλλο ζήτημα. Κ' ἔτσι πρέπει νὰ γίνει. Ἀν
ψηφίστηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις καὶ ἂν ἔγινε
δὲν ξέρομε ποῖό ἄλλο καλὸ στὸν τόπον, γιὰ μᾶς δὲν ἔχουν
καὶ τότε σημασία. Ὅτι ἔγινε καὶ ὅτι ἀκόμα εἶναι γιὰ
νὰ γίνει, γιὰ μπυλάματα προσωρινὰ τὰ λογαριάζουμε καὶ
τέττα εἶναι. Ἡ σωτηρία ἡ ἀληθινή θὰ μᾶς ἔρθε ἀπὸ τὸ
Σχολεῖο, θὰ μᾶς ἔρθε ὅταν ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφία» πι-
τύχει κείνο ποὺ ζητάει σήμερα. Σ' ἄλλη σελίδα τοῦ «Νου-
μᾶ» βλέπετε πὼς μιλοῦν οἱ δασκάλοι ἀπὸ διαφοροῦς δῆ-
μους τῆς Μακεδονίας στὰ γράμματα ποὺ στέλνουνε στὸν κ.
Πάλλη. Εἶδανε οἱ δασκάλοι ποῖά εἶναι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ.
Τὸ εἶδε καὶ ἡ φοιτητικὴ Νιότη σήμερα. Δὲ μένει ἄλλο
παρὰ νὰν τὸ δει καὶ ἡ ἐπίσημη Πολιτεία αὐριο, γιὰ νὰ
γορταστεῖ, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἀποτελεσματικὴ πνευματικὴ
ἐπανάστασις, ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις τῆς φυλῆς μας.

Βγαίνουνε σὲ λίγο

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Ἔργο 4. Κομμάτια πιάνου. Πρώτη σειρά
(Νυχτιάτικο, Πατινάδα) σ' ἕναν τόμον φράγκα 4.

Ἔργο 3. Ἀπὸ χώρες καὶ χωριά. Τρα-
γοῦδια γιὰ μιὰ φωνὴ μὲ πιάνο [γιὰ ἀψυλὴ
φωνή] Πρώτη σειρά (Πατινάδα, ὁ ἥλιος λάμπει
πάλι, οἱ γειτόνοι μὴ μᾶς δοῦνε) σ' ἕναν τόμον
φράγκα 5.

[Γιὰ μεσαιωνικὴ φωνή] Δεύτερη σειρά (ἀγα-
πιόνταν, ἡ Μπαγιαντέρα, οἱ δυὸ διαλαλητάδες)
σ' ἕναν τόμον φράγκα 5.

Ὅλα μαζί φράγκα 12.

ἄλλον τρόπο ἔχομε ὠραία καὶ μεγάλα ἔργα στὴν
ποίησιν τῶν αἰώνων καὶ τὴν ἀξία τῶν ἔργων αὐτῶν
μοῦ φαίνεται πὼς κατὰ πρῶτον λόγον τὴν δριζύει ἡ
ἀξία τῆς οὐσίας καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς τους.
Μὲ τὸ κριτήριον αὐτὸ θέλω νὰ σημάσω κ' ἐγὼ τὴν
ποίησιν τοῦ Παλαμά, εἴτε πησιάζει νὰ κλείσει τὸν
πιδ πλατὺ στοχασμὸν σὲ λιγώστιχο τραγοῦδι, εἴτε
ἀφίνεται στὸ ξέχυμα τοῦ στοχασμοῦ αὐτοῦ μὲ τὴν
πλατυρρημοσύνην, μ' ἄλλα λόγια μὲ μέλει νὰ ξε-
τάσω περισσότερο τὴν ἀξίαν τοῦ στοχασμοῦ καὶ τὴν
ποιητικὴν ἐκφραστὴν ποὺ παίρνει.

Δεύτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ποίησης τοῦ Πα-
λαμά εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ τῆς τάση,
καὶ τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰ μπορούσε κανένας νὰ δίνει με-
γαλύτερη πίκρα στὸν ποιητὴ τῆς «Ἀσάλευτης
ζωῆς» παρὰ ἂν τοῦ ἀρνηθεῖ πὼς εἶναι φιλόσοφος
ποιητής. Μὰ καὶ μένα, ποὺ νομίζω πὼς ἡ ἀξία
ἐνὸς ποιητῆ δὲ μετρίεται μὲ τὸ ἂν εἶναι ζωγράφος ἢ
φιλόσοφος μονάχα—γιὰ νὰ μεταχειριστῶ ξανά τὴν
ἐκφραστὴν του—μὰ περισσότερο μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ
ὑψος ποὺ φτάνει σὰ ζωγράφος ποιητῆς ἢ σὰ φιλό-
σοφος ποιητῆς, ἄς μοῦ συχωρεθεῖ νὰ μὴ στοχαστῶ
πολύ τὴν πίκραν ποὺ θὰ δώσω σ' ἕνα σεβαστὸ μου
φίλον, ξεταζόντας τὸ ἔργο του μὲ τὸ δικό μου μέ-

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΝ

Τὸ ἴδιο γιὰ τὰ ἄτομα. Ὅποιος δὲν ἔχει δύ-
ναμιν, δὲν ἔχει καὶ δικαιώματα. Γι' αὐτὸ καθέναν
πασχίζει νὰ μὴν εἶναι ἀδύνατος. Γι' αὐτὸ καθέναν
αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη, ἀποχτῶντας δική του δύ-
ναμιν, νὰ μετριάξῃ τὴν ἰσχὴ καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀ-
γριότη καὶ ἀκολασία τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ εὐκολὰ ἡ
ἰσχὴ ἀρισθεύεται τὸ δικαίον, λέγοντας πὼς αὐτὴ
εἶναι τὸ δικαίον. Ποῖός τάχα θ' ἀφισθητῇ τὴν ἀ-
λήθεια ποὺ καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ οἱ κοι-
νωνικὲς συνθήκες καὶ τὰ ἠθικά καὶ τὰ θρησκευτικὰ
παρὰγγέλματα ἔχουν ἔννοια καὶ ὑπόστασιν μόνο
πρὸς ὄφελος τοῦ ἰσχυροῦ, εἴτε εἶναι αὐτὸς ἄτομον,
οἰκογένεια, τάξη, ἔθνος ; Καὶ ποῖός θ' ἀφισθητῇ
τὴν ἀλήθειαν ποὺ σὲ πρωτόγεννη κοινωνίαν καὶ οἱ νό-
μοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ καθὲς ἄλλο παράγγελμα, ποὺ
σκοπὸ τοῦ ἔχει τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὴ ρύθμισιν, βα-
ραίνει μονάχα καὶ ἀποκλειστικὰ τοὺς ἀδύνατους
καὶ τοὺς ἀπροστάτευτους ;

Αὐτὸ ἐξηγᾷ καὶ τὸ ἀξιοδακρυτὸ στὴν Ἑλ-
λάδα φαινόμενο τῆς ἀνυπαρξίας καὶ νόμων καὶ ἐθί-
μων καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἠθικῶν καὶ θρη-
σκευτικῶν παραγγελμάτων. Ἡ ἀνυπαρξία, ἡ ὁρῶ-
τερα, ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὅλων τούτων τῶν
παρὰγγέλμάτων μόνο εἰς βῆρος τῶν ἀδυνάτων, ἐξη-
γοῦνται ἀπὸ τὴ θλιθερὴν ἀδυναμία τῶν ἀρχομένων
τάξεων. Ὅλα τούτα θέλουν λάβῃ πραγματικὴν ὑ-
παρξὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὅταν οἱ κατώτερες τάξεις ζυ-
γνῇσιν, δυναμώσιν καὶ τσακίσιν τ' ἀνήθικα κε-
φάλια τῶν ὀργιαζόντων χειρῶν. Γιατί ὀργιάζοντα
γούρουνια εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὑπουργοί, βουλευτά-
δες, νομάρχες, δήμαρχοι τῶν πόλεων, ὑπάλληλοι
τραμποῦλοι, ποὺ διορίζουν κ' ἐποπτεύουν ἄλλοι ἀρχι-
τραμποῦλοι, τρανοὶ καὶ ἄγελατοι δασκάλοι, δεσπο-
τάδες ἀχρεῖοι, καὶ λοιποὶ πλατοκαθσμένοι μεσαιω-
νικοὶ τσαγκαρῆδες, ποὺ ἀποτελοῦνε σήμερα, γιὰ εἰ-
ρωνεῖαν καὶ περιγέλιο τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τὴν
ἀρχουσα τάξιν στὴν Ἑλλάδα. Ἰσως ὅλοι οἱ αὐθαί-
ρετοι αὐτοὶ τυραννίσκοι πρὸ πέντε αἰώνων νὰ ἐθεω-
ροῦντο ἄνθρωποι καὶ πολῖτες, σήμερα ὅμως, στὸν
αἰῶνα τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κοινω-
νισμοῦ, δὲν μποροῦν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ ἔχουν ἀ-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 380 φύλλο.

τρο. Καὶ μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ μοῦ φαίνεται πὼς ὁ
ποιητῆς τοῦ «Δωδεκάλογου» ὅσοι καὶ ἂν θέλει νὰ βλέ-
πει τὴ δύναμιν τοῦ στὴν ἰδεολογικὴν ἀξίαν τῆς
ποίησός του, ὥστόσο εἶναι ποιητῆς ἀνώτερος ἐκεῖ
ποὺ συγκοινωνεῖ μὲ τὴ ζωὴ πιὸ ἄμεσα μὲ τὸ αἰ-
σθημά του, παρὰ ὅπου τὸ κάνει μὲ τὸ μέσο τῆς
ιδέας. Γιὰ νὰ ἐξηγηθῶ καλύτερα, θὰ πῶ δυὸ λόγια
τὴν ἐννοῶ μὲ τὴ διάκρισιν αἰσθημάτων κ' ιδέας καὶ
πὼς φαντάζομαι τὸ ρόλον τῆς τελευταίας στὴν
ποίησιν. Λέγοντας ιδέα, ἐννοῶ τὴ γενικὴ μορφή, τὸ
ἀφαίρεμένο σκῆμα ποὺ παίρνει στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώ-
που ἡ κάθε κίνησις τῆς ζωῆς. Σκοπὸς καὶ οὐσία τῆς
τέχνης εἶναι νὰ ἐκφράζει τὴ ζωὴν σὲ ὅλα τῆς τὰ
φανερῶματα καὶ κάθε κίνησις ζωικὴ ἀπὸ τὴν πρῶτη
ὡς τὸ ἀπλὸ αἴτημα εἶναι τὸ ἀντικείμενό της. Μὰ
καὶ τὸ αἶσθημα, σὰ μιὰ κίνησιν ζωικὴν καὶ αὐτό, δὲ
μπορεῖ παρὰ νᾶχει ἀναγκαίαν κάποιαν γενικότερη ἔν-
νοια γιὰ ἕνα νοῦ ποὺ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ συν-
ταιριάζει καὶ νὰ κρίνει τὰ ζωικά φαινόμενα. Ἀρα
κ' ἕνα ποίημα, ποὺ μᾶς ἐκφράζει ἔστω κ' ἕνα
ἀπλὸ αἶσθημα, καὶ τοῦτο φτάνει ἀναγκαίαν στὴν
ἐκφραστὴν μιᾶς ιδέας, ἀρκεῖ τὸ αἶσθημα νᾶναι βαθύ
καὶ γνήσιον. Ὡστε μὲ κανέναν τρόπο ποιητῆ σο-
βερὴν ποὺ νὰ μὴ φτάνει στὴν ιδέα δὲν πιστεύω νὰ